

HET NIEUWS VAN TOEN

familiae de nostris

2023

www.twa2.nl

EDITIE 18

De oorlog tegen de Friezen 'ooggetuige verslag'

Bewerkte afbeelding. Origineel:
<https://bcreative.agency/portfolio/2018/01/10/1018-slag-bij-vlaardingen>

ALPERTUS VAN METZ

Onderstaande stuk komt uit 'De diversitate temporum' of in het Nederlands 'Gebeurtenissen van deze tijd.' Het is geschreven, door Alpertus, tussen 1018 en 1021. De teksten zijn in het Latijn en vertaald door Hans van Rij.

De keizer wilde de handelswegen weer toegankelijk maken en ontbood daartoe bisschop Adelbold en hertog Godfried; hij droeg hun op tegen de Friezen op te trekken, hen te verdrijven uit de woonplaatsen die ze wederrechtelijk bezet hadden en de rovers te verjagen. Na ontvangst van deze bevelen brachten ze een geweldig leger op de been; ze lijfden ook de meest illustere en in de oorlogvoering buitengewoon ervaren mannen in, die echter hun hele leven te paard gestreden hadden, maar op een schip niets waard waren. Toen ze zich verzameld hadden, scheepten ze het gehele leger in en zetten koers naar de plaats waar, naar ze gehoord hadden, de Friezen zich met hun verzamelde troepenmacht bevonden.

Maar zodra de lieden die het woud in bezit hadden genomen van verkenners over de aankomst van het leger hadden gehoord, hebben ze hun huizen verlaten en zich vluchtend teruggetrokken naar degenen bij wie de rovers een kleine sterkte hadden gebouwd. De onzen zijn bij hoog water met de gehele vloot aangekomen bij Vlaardingen; zo heet dat gebied van de Friezen namelijk. Toen de ridders daar aan land gezet werden, heeft de hertog het gehele leger bevolen zich te ontschepen, op een handvol mensen na, die moesten achterblijven om de schepen naar diep water terug te brengen, opdat die niet, als het weer eb werd, aan de grond zouden raken - ze moesten immers in geval van nood direct gebruikt kunnen worden. Zodra de Friezen zagen dat zij onversaagd de vlakte met hun legerscharen vulden, en ze geen hulp verwachtten van de mensen

in de sterkte, omdat ook die, omsingeld door zo'n grote massa, geen enkele vluchtweg hadden, kozen ze dicht opeen positie op

hogere gelegen plaatsen en wachtten af tot welk krijgsplan de vijanden zouden besluiten. Dat zij op hun plaats bleven vond zijn oorzaak in het feit dat ze hadden geconstateerd dat hun tegenstanders zonder paard waren gekomen, en erop vertrouwden dat zij van hun kant, goed geoefend door hun dagelijkse arbeid op het land, te voet meer waard waren; en als ze door de vijanden in het nauw werden gebracht, zouden ze zonder problemen direct kunnen vluchten. Eén ding was hun tot groot voordeel: rond de gehele vlakte hadden ze dijken aangelegd, hetzij om zich te beschermen tegen het tij, dat bij volle maan altijd extra sterk opkomt, ofwel om vijanden de weg te versperren. De hertog zag dat het moeilijk was om die dijken met zijn troepenmassa over te steken; daarom beval hij de vaandeldragers terug te keren en zich met een omtrekkende beweging om de dijken heen op vlak terrein op te stellen, om, als de Friezen zouden willen vechten, hun aanval gemakkelijker te kunnen opvangen.

Toen het leger van de hertog de terugtocht was begonnen, schreeuwde in de achterhoede een ellendige schurk, een verwant van de rovers, plotseling dat de hertog in de voorhoede, door een aanval van de Friezen in het nauw gebracht, de strijd ontvlucht was, en dat ieder voor zich maar moest zien dat hij zijn leven redde. Deze leugenpraat verspreidde zich door het leger en daarop zijn allen op de vlucht geslagen; ze zijn zo in paniek geraakt dat ze zich, zonder dat iemand hun op de

hielen zat, hals over kop in de rivier stortten. Vertrouwend op hun kracht wilden velen naar de schepen zwemmen. Toen ze die vastgepakt hadden en met inspanning van al hun krachten poogden erin te klimmen, zijn de schepen,

doordat zo'n massa ze omstuwde, gezonken. Velen zijn ook op deze manier omgekomen: als iemand zijn vriend of verwant in gevaar zag de verdrinkingsdood te sterven en hem de helpende hand wilde bieden, klampten tallozen zich aan hem vast en dan trokken ze de schepen omlaag; zo zijn allen tegelijk verdronken. Enkelens, die dat zagen en het verdrinkingsgevaar vreesden, trokken aan de riemen - zo gaat het vaak, dat de meesten in zo'n verwarde toestand geen medelijden ontvangen - en gingen haastig op de vlucht, om niet op dezelfde manier om te komen. Velen stonden, door angst en vermoeidheid overstelpt en door het gewicht van hun wapenrusting omlaaggedrukt, ontzield rechtop onder water, precies zoals ze de stroom ingelopen waren.

Maar de rovers in de sterkte hadden, toen ze zagen dat onze troepen wegreunden en dat de een na de ander zich van de oever in het water stortte, beseft dat ze in totale verwarring op de vlucht waren geslagen, en begonnen direct met gebaren en geroep de Friezen op hun vlucht te attenderen. De hertog echter bleef op het zien van de massale vlucht met zijn troepen verbijsterd stilstaan; zelfs de dappersten, die toch een leeuwenhart hadden, zijn van angst zo verlamd, dat ze zich niet konden verroeren van de plaats waar ze stonden. En het gebeurde - misschien was het een straf van God - als een ongehoord wonder des Heren: de Friezen, door de gebaren van de rovers in de vesting naderbij geroepen, snelden toe en maakten de soldaten van de hertog, die daar als versteend stonden, af. Door Gods gebod zijn hun leden zo verstijfd dat van een zo groot aantal aller voortreffelijkste mannen niet één het zwaard trok om weerstand te bieden of het schild ophief om zich te beschermen. Na hen gedood te hebben, haastten ze zich in snelle vaart naar de oever en met werpspiezen doorboorden ze velen die, met hun handen op de oeverrand, door het water kropen.

Boven: Keizer Hendrik II (Bad Abbach of Hildesheim, 6 mei 973 of 978 - Pfalz Grone bij Göttingen, 13 juli 1024), later bijgenaamd de Heilige (sinds 1146), was een lid van de adellijke familie van de Ottonen. Hij was als Hendrik IV van 995 tot 1004 en van 1009 tot 1017 hertog van Beieren; van 1002 tot 1024 was hij koning van het Oost-Frankische Rijk (regnum Francorum Orientalium) en van 1004 tot 1024 koning van Italië en vanaf 1014 Rooms-Duits keizer.

VERVOLG

Anderen omsingelden de hertog, toen ze zagen dat hij alleen stond. Maar deze vatte moed, hij verzette zich dapper en weerde de op hem af geslingerde speren af; één man slechts, die hem in de rug aanviel, doorboorde hij, met omgekeerde lans. Door hem te doden heeft hij de aanval van de anderen enigszins beteugeld.

Intussen stormden de rovers, die zich al over de overwinning verheugden, plotseling de vesting uit; op hun paarden reden ze, over de lijken der gesneuvelden heen, naar de plaats waar ze de hertog door een menigte omsingeld zagen. Ze herkenden hem, en op een moment dat hij al in het gezicht gewond was en zijn toestand vrijwel hopeloos, reddden ze hem onmiddellijk uit het gevaar en voerden hem met enkele gevangenen naar de burcht. Daar vielen ze hem te voet, ze leverden zich over aan zijn genade en smeekten hem hun belang indachtig te zijn en bij de keizer en bisschop Adelbold over wat ze gedaan hadden voor hen te bemiddelen.

Toen hij hun had gezegd dat hij alles zou doen wat ze van hem vroegen, op voorwaarde dat ze hem en de overige overlevenden die ze gevangen hadden genomen ongedeerd zouden laten vertrekken, hebben ze geantwoord dat ze zich de bloedwraak van de familie en verwanten van de gesneuvelden op de hals hadden gehaald. Ze toonden zich bereid om te doen wat hij vroeg, als die mensen hun onder ede straffeloosheid zouden verzekeren voor wat ze gedaan hadden en dus nooit weergeld van hen zouden eisen. De hertog stemde daarmee in en zij stelden dag en plaats vast waarop dat alles moest gebeuren. De krijgsgevangenen hielden ze echter tot de afgesproken dag gevangen, de hertog lieten ze gaan. Hij was nog maar net vertrokken, of ze hebben zich op de gevallen gestort en - onmenselijkheid ten top - alle lijken de kleren uitgetrokken; nog geen lapje ter bedekking van de schaamdelen hebben ze hun gelaten.

Over de slachtoffers wordt ook verteld dat een aantal lijken, die vanwege de stank door de bewoners van de streek ver in de rivier waren geworpen, door vogels, wilde beesten en zeedieren, die toch belust zijn op lijken van mensen, ongeschonden en onaangetaast zijn gelaten. En toen ze door het getij weer op de

oever aanspoelden, was hun witte glans over een afstand van twee mijl of nog meer zichtbaar; het was alsof de oever met sneeuw wit lijnwaad was bespannen. Ook dit zij nog als bewijs

hiervoor gezegd, dat men op de eerste december ergens op de oever negen nog tezamen gebonden lijken heeft gevonden, zo gaaf dat men daaraan vrijwel geen ontbinding kon bespeuren, ofschoon het bloedbad had plaatsgevonden op 29 juli.

Afbeelding: Godfried I van Neder-Lotharingen, bijgenaamd de Kinderloze, ook gekend als Godfried II van Verdun (ca. 965 - 26 september 1023) was de vierde zoon van graaf Godfried I van Verdun, bijgenaamd Godfried de Gevangene, en Mathilde van Saksen. Hij trouwde met Addila oudste dochter van graaf Diederik van Hamaland, erfgename van Hamaland.

In 1012 werd hij door de Rooms-Duitse koning Hendrik II als hertog van Neder-Lotharingen aangesteld. Deze aanstelling was deel van de politiek van de Ottonen om het westen van hun Rijk tegen Frankrijk te beschermen.

Aangezien Godfried niet uit Neder-, maar uit Opper-Lotharingen afkomstig was, was hij niet in de belangenstrijd van de Neder-Lotharingse adel betrokken en kon hij zich geheel aan de interesses van zijn koning wijden. In deze positie ondernam hij diverse veldtochten tegen tegenstrevers van het Rijk. Zo trok hij tezamen met zijn broer Herman van Enname (graaf in de Brabantgouw) op tegen de Reiniërs (graven van Henegouwen en Leuven) in de Slag bij Florennes (1015) en tegen graaf Dirk III van Holland (Slag bij Vlaarding, 1018).

DE BEVRIJDING

Op 18 april 1945 werd Makkum door de Canadezen bevrijd.

AREND HORJUS

Gestolen goed

Bij de bevrijding van Makkum stonden er op de Appelmarkt allemaal vrachtauto's van de Duitsers met legervoorraden zoals o.a. klein gereedschap. Dat was natuurlijk roof toen de Duitsers zich overgaven. Iedereen pakte wat hij maar pakken kon. Ik heb ook heel wat kunnen graaien en bracht het thuis om nog meer te pakken. Maar ja het meeste was toen al weg. Toen ik weer thuis kwam bleek mijn eerste gejatte ook verdwenen. Mem had aan de anderen opdracht gegeven om het terug te brengen, doodsbenuwd voor represailles.

Maar het spul was, bijna voor het op de vrachtauto was gegooid, door anderen weer meegenomen.

Canadezen

De dag van de bevrijding hebben wij ook nog best in de rats gezeten. Wij wisten dat de Canadezen al dicht bij Makkum waren, want Frans had ze die morgen gezien toen hij melk haalde bij een boer in de Makkumermeer.

In de loop van de dag begon de aanval op Makkum. In het huis achter onze schutting (dat van de familie Blom) sloeg een granaat in. Wij dachten eerst dat het in brand vloog, maar het bleek dat het allemaal rood gruis, afkomstig van de bakstenen, was.

Op de blikken hellingschuur aan de overkant van de vaart werd met mitrailleurs geschoten. Het was een hels lawaai. Wij durfden niet langer in huis te blijven en zijn door een raam in de schuur naar de aardewerkfabriek gevlucht. Achter de meters dikke ovens was het veel veiliger. Achteraf bleek dat wij een groot risico hadden genomen want de schutting die tussen ons huis en de aardewerkfabriek was, bleek later doorzeeft te zijn met kogelgaten. Onze voordeur was net een vergiet en in de balken in de voorkamer zaten scherven en kogels. Je begrijpt dat er geen raam meer heel was. Ja in heel Makkum was praktisch geen raam meer heel.

De Tuinstraat lag gedeeltelijk in puin, daar zijn toen ook dodelijke slachtoffers bij gevallen.

OP ZOEK NAAR WYTSKE HARRYTS

ROLAND DE JONG

Wyske Harryts (ook Wijtske Harryts) is een directe voorouder van Arend Horjus (6 generaties,) zoals onderstaande afbeelding laat zien.

Voor ik op zoektocht ging naar haar voorouders, wist ik niet veel meer dan dat ze getrouwd was met Wierd Bouwes (* 1685 Suawoude – † 1763 Suawoude.)

Wyske is ± 1680 in Suawoude geboren en er overleden ± 1751. In 1751 wordt zij nog beschreven in het lidmatenboek van de Hervormde Gemeente, door Ds. Saco Rintius Veenstra.

Wierd Bouwes overleden en Wyske Harryts zijn huwelijk is getrouwd

Ook was mij bekend dat ze een zoon hadden Bouwe Wierds, geboren op 19 februari 1719 in Suawoude en aldaar gedoopt is op 10 maart.

Wierd Bouwes en Wyske Harryts den 16 Nov 1708.

Het eerste wat ik in het Trouwregister Hervormde gemeente Suawoude Tietjerk vond was de datum van bevestiging van het huwelijk tussen Wierd en Wyske, 16 november 1708, in den houwelijken staat bevestigd door Ds. Duirardus Duirrma.

Wierd en Wyske laten hun 5 kinderen dopen in Suawoude:

Doop 3-12-1710, Marike, geboren op 22 november 1710;
Doop 13-11-1712, Harryt, geboren op 2 november 1712;
Doop 27-1-1715, Jitske, Zij is jong overleden;
Doop 11-4-1717, Eedske, geboren op 17 maart 1717;
Doop 10-3-1719, Bouwe, geboren op 19 februari 1719.

De echtelieden hebben hun hele leven in Suawoude gewoond.

Suawoude, officieel: Suwâld

De naam komt van het zuidelijke bos. De plaats is ontstaan op een vlakke maar smal en langgerekte zandrug net ten westen van de Wijde Ee. De plaatsnaam verwijst naar het feit dat bij een moerasbos (wald) was gelegen ten zuiden (su) van Trijnwooden. Aan beide zijden van de zandrug lag laagland. Het dorp verschijnt al in 1328 als Suchawald en in 1419 als Zuawawald. In 1481 werd de plaats vermeld als Suwald. De plaats zelf is minstens een paar eeuwen ouder, de Sint-Georgiuskerk in het dorp stamt uit de 12e eeuw. In 1511 werd de plaats zowel vermeld als Zuawawolt als Suuold, in 1617 als Suawold en in 1786 als Zuwoude.

Het huis, van Wierd, met meer dan 30 pondematen land, is afgebrand 1762.

Ouders

Harrydt Cornelis (* 1639 Suawoude) en Jets Keimpes (* 1640 Giekerk.)

Harrydt (ook Harryt of Harrit) trouwt op 29 mei 1664 in Suawoude met Jets (ook Jetske). Harrydt is boer en schoolmeester in Suawoude.

Op 22 dits: op 22 mei zijn wederom dardemaal fonden of gind-ninge afgetrouwd in trouwmaten van Brouwer Cornelis en Jets Keimpes beide van Suawoude: op den 29 mei in Suawoude getrouwd.

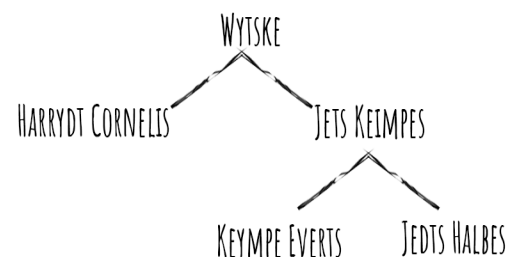
Op 1 april 1670 wordt Harrydt Diaken in de Nederlands Hervormde gemeente Suawoude.

Jets en Harrydt kregen minimaal 8 kinderen, van 7 is er een doop datum bekend. Allen werden in Suawoude gedoopt.

17-9-1665, Jets; 3-3-1667, Jantsen; 4-7-1669, Cornelis 24-3-1672, Caely; 29-11-1674, Keimpe; 12-3-1682, Keimpe en 22-2-1685, Halbe
Vsn Wijtske vond ik geen doop gegevens.

Harrijdt komt omstreeks 1694 in Suawoude te overlijden, Jets overlijdt in 1723 in Suawoude.

Grootouders

De ouders van Harrydt zijn niet bekend, wel is het aannemelijk dat zijn vader Cornelis zou hebben geheten. Volgens een bron zou hij in 1611 in de buurt van Suawoude geboren zijn en in 1636 met een onbekende vrouw getrouwd zijn.

Keympe (ook Keimpe) Everts is ± 1614 in Leeuwarden geboren. Van beroep was hij boer, op 6 december 1634 trouwt hij in Leeuwarden met Jedts Halbes. Hij zal later, ± 1645, voor een tweede keer in het huwelijk treden met Lijsbeth Jans. Voor 25 juni 1650 komt hij in Giekerk te overlijden.

Jedts Halbes wordt ± 1608 in Tietjerk geboren. Zij trouwt voor de eerste keer met Brucht Tietes (ook Tytes) ± 1605 - ± 1633. Met hem krijgt ze twee kinderen Brucht en Sely.

Toestemming voor het huwelijk met Keymppe is 11 november 1634 verkregen te Leeuwarden en zijn getrouwd op 6 december 1634 in Leeuwarden. Uit dit huwelijk krijgen ze drie kinderen: Evert, Jets en Halbe. Voor 27 mei 1644 is ze in Giekerk overleden.

Betovergrootouders

De ouders van Keymppe zijn niet bekend, wel zal hij een zoon zijn van Evert.

De ouder van Je(d)ts zijn Halbe Wytzes en Celi Tiaerdsdr.

Halbe wordt ± 1559 in Tietjerk geboren. Hij zal driemaal in het huwelijk treden. De eerste keer met Jets Piers ± 1595, de tweede keer ± met Celi Tiaerdsdr. Een derde met Antie Gerrits op 2 december 1621 in Leeuwarden. Van beroep was Halbe boer en daarnaast ook kerkvoogd en volmacht van Tietjerksteradeel. Tevens was hij eigenaar van de Algera State, Suawoude.

Zowel uit zijn eerste als tweede huwelijk had hij zes kinderen. Uit 1e huwelijk (Jets Piers):

1. Wytse Halbes Algera, geb. Tietjerk 1585
2. Eelck Halbes Algera, geb. Tietjerk 1587
3. Pier Halbes Algera, geb. Tietjerk 1589
4. Edze Halbes Algera, geb. Tietjerk 1591
5. Gielt Halbes Algera, geb. Tietjerk 1593
6. Rommert Halbes Algera, geb. Tietjerk 1595

Uit 2e huwelijk:

7. Symen Halbes Algera, geb. Tietjerk 1607
8. Baucke Halbes Algera, geb. Tietjerk 1608
9. Jets Halbes Algera, geb. Tietjerk 1609
10. Pieter Halbes Algera, geb. Tietjerk 1611
11. Tjeerd Halbes Algera, geb. Tietjerk 1613
12. Claes Halbes Algera, geb. Tietjerk 1615.

Celi Tiaerdsdr. werd ± 1580 in Offingawier geboren en is ± 1620 in Tietjerk overleden. Ze krijgt samen met Halbe de 6 bovenstaande kinderen.

Certificaatboeken, akte L848-37a, registratie op 2 mei 1616:

Halbe Wytzes, wonende tot Tietjerk, gehuwd met Celi Tiaerdsdr.
Gekocht een hujsinge en plaats, staende aan het Noordvliet, ontrent de molen, van de echteluiden Wibren Franszn en Lusij Sipkesdr, wonende tot Menaem, voor de summa van 244 goudgulden, belast met grondpacht à 7 stuivers per jaar.

DIT CLOOSTER THABOR IS GESTIGT ANNO 1406 EN ANNO 1572
AAN GETAST EN GERUINNEERT DEN 9 OCTOBER

BEWERKT

ORIGINEEL

Thabor (oorspronkelijk Abert) is een voormalig klooster van reguliere kanunniken van Sint Salvator der augustijner orde ten noorden van de stad Sneek nabij het dorp Tirns. Het klooster werd in 1406 gesticht door de hoofdelling van Sneek, Rienck Bockema, die hier in 1410 zelf intrad. Het klooster was een priorij (zogenaamde zustersvestiging) van de augustijner koorheren van de Congregatie van Windesheim. Onder de reguliere kanunniken bevond zich Worp van Thabor, die hier in 1523 prior werd.

Het klooster Thabor is ook ongetwijfeld het belangrijkste centrum voor de Friese geschiedschrijving geweest, met vertegenwoordigers als de eerder genoemde, uit Rinsumageest afkomstige, Worp van Thabor en Petrus Thaborita. Een andere naam in dit verband is Henricus Goude, die begin 16e eeuw een "collagekroniek" schreef over tal van onderwerpen uit de kerkelijke en de Nederlandse geschiedenis.

Het gebouw is aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog in 1572 gesloopt en de orde in 1580 opgeheven.

Magna Frisia

Magna Frisia is een moderne benaming voor het Friese rijk in de periode dat het op zijn grootst was (650-734). Dit rijk ontstond halverwege de 7e eeuw en eindigde vermoedelijk met de slag aan de Boorne in 734, toen de Friezen door de Franken verslagen werden. Het werd bestuurd door koningen en strekte zich - volgens sommige 19e-eeuwse auteurs - uit van het Zwin bij Brugge in België tot aan de Wezer in Duitsland. Het centrum van de macht was de stad Utrecht. In de middeleeuwse geschriften wordt het gebied aangeduid onder de Latijnse benaming Frisia.

Rêdbêd

Radboud, of eigenlijk Radbod of in het Oudfries: Rêdbêd, geboren voor 670 - †719, was een koning van de Friezen. Wie zijn ouders waren is onbekend, ook de naam van zijn huwelijkspartner is niet bekend..

Hij wordt in kronieken genoemd als koning of hertog van Friesland en staat door christelijke-Frankische propaganda bekend als een heidense vorst die het christendom vijandig gezind was; een vijand van de kerk was hij beslist niet.

Historici zijn verdeeld over hoe groot zijn machtsgebied was. Sommigen denken dat zijn machtsgebied zich waarschijnlijk over het grootste deel van West-Frisia uitstreckte, terwijl anderen denken dat hij over heel Frisia van Zwin tot Wezer heerste.

Radboud wordt gezien als een machtige heerser, maar het begin van zijn bewind verliep teleurstellend. Hij raakte herhaaldelijk in conflict met het Frankische Rijk en moest genoegen nemen met een ondergeschikte rol ten opzichte van zijn machtige buur.

Tussen 688 en 695 leed hij een aantal nederlagen tegen de Frankische hofmeier Pepijn van Herstal, onder andere in de slag bij Dorestad. Halverwege de negentiger jaren sloten Radboud en Pepijn vrede, waarbij Radboud afstand deed van Fresia citerior, het grondgebied tussen de Oude Rijn en het Zwin. De oorspronkelijke zuidgrens van Frisia, het "Friese rijk", lag waarschijnlijk ter hoogte van de lijn tussen het tegenwoordige Gent en Brugge.

Onderdeel van deze vrede was het sluiten van een huwelijk tussen Radbouds dochter Theudesinda met Pepijns zoon Grimoald de Jongere. Van dit huwelijk is niet met zekerheid bekend of er kinderen uit zijn geboren. Mogelijk was er een zoon met de naam Theudoald.

Meer over Rêdbêd, die een directe voorouder van mij is (39 generaties) in een komende nummer.